

Vergaderjaar 2003–2004

29 200 X

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2004

Nr. 64

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 10 maart 2004

De vaste commissie voor Defensie¹ en de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken² hebben op 12 februari 2004 overleg gevoerd met minister Kamp van Defensie en minister Van Ardenne-van der Hoeven voor Ontwikkelingssamenwerking over:

- **de brief van de minister van Defensie, mede namens de ministers van Buitenlandse Zaken en voor Ontwikkelingssamenwerking d.d. 3 februari 2004 houdende de evaluatie van het CIMIC-proefproject Economische wederopbouw in Bosnië (29 200-X, nr. 59);**
- **de brief van de ministers van Buitenlandse Zaken, van Defensie en voor Ontwikkelingssamenwerking d.d. 2 oktober 2003 houdende een lijst van vragen en antwoorden over het beleidskader civiel-militaire samenwerking (29 200-X, nr. 10 H);**
- **de brief van de ministers van Buitenlandse Zaken, van Defensie en voor Ontwikkelingssamenwerking d.d. 19 mei 2003 houdende het beleidskader civiel-militaire samenwerking (28 600-X, nr. 45).**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissies

Mevrouw **Eijsink** (PvdA) ziet de gezamenlijke reis van de minister van Defensie en de minister voor Ontwikkelingssamenwerking aan Liberia en Soedan als een belangrijk politiek statement. Beide landen hebben geleden onder complexe lang slepende conflicten en gaan geleidelijk een proces van vrede in. In beide gevallen is een vorm van internationale militaire interventie noodzakelijk om het vredesproces verder uit te voeren en enige stabiliteit te brengen. Er zijn belangrijke verbanden te leggen

Szabó (VVD).

Plv. leden: Snijder-Hazelhoff (VVD), Dubbelboer (PvdA), Hessels (CDA), Stuurman (PvdA), Vos (GroenLinks), Arib (PvdA), De Wit (SP), Leerdam (PvdA), Sterk (CDA), Hirsi Ali (VVD), Van Miltenburg (VVD), Varela (LPF), Van den

Brink (LPF), Haverkamp (CDA), Rambocus (CDA), Halsema (GroenLinks), Van der Staaij (SGP), Kant (SP), Eski (CDA), Çörüz (CDA), Wolfsen (PvdA), Van Nieuwenhoven (PvdA), Waalkens (PvdA), Van Winsen (CDA), Geluk (VVD) en Dittrich (D66).

¹ Samenstelling:

Leden: Klaas de Vries (PvdA), Bakker (D66), Koenders (PvdA), Van Beek (VVD), Karimi (GroenLinks), Timmermans (PvdA), Van Bommel (SP), Vendrik (GroenLinks), Albayrak (PvdA), voorzitter, Wilders (VVD), Balemans (VVD), Van Baalen (VVD), Snijder-Hazelhoff (VVD), Van Winsen (CDA), Van den Brink (LPF), Mastwijk (CDA), Herben (LPF), ondervoorzitter, Kortenhorst (CDA), Huizinga-Heringa (ChristenUnie), Van Velzen (SP), Algra (CDA), Haverkamp (CDA), Aasted Madsen-van Stiphout (CDA), Straub (PvdA), Blom (PvdA), Eijsink (PvdA) en Brinkel (CDA).

Plv. leden: Van Dam (PvdA), Lambrechts (D66), Waalkens (PvdA), Cornielje (VVD), Halsema (GroenLinks), Fierens (PvdA), De Ruyter (SP), Van den Brand (GroenLinks), Adelmund (PvdA), Hofstra (VVD), Van Miltenburg (VVD), Visser (VVD), Oplaat (VVD), De Haan (CDA), Nawijn (LPF), Smilde (CDA), Hermans (LPF), Bruls (CDA), Van der Staaij (SGP), De Wit (SP), Jan de Vries (CDA), Ormel (CDA), Ferrier (CDA), Van Heemst (PvdA), Tichelaar (PvdA), Noorman-den Uyl (PvdA) en Van Dijk (CDA).

² Samenstelling:

Leden: Rijpstra (VVD), Dijkstra (PvdA), De Haan (CDA), voorzitter, Koenders (PvdA), Karimi (GroenLinks), Timmermans (PvdA), ondervoorzitter, Van Bommel (SP), Albayrak (PvdA), Eurlings (CDA), Wilders (VVD), Van Baalen (VVD), Van As (LPF), Herben (LPF), Ormel (CDA), Ferrier (CDA), Duyvendak (GroenLinks), Huizinga-Heringa (ChristenUnie), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Van Dijk (CDA), Fierens (PvdA), Tjong-A-Ten (PvdA), Eijsink (PvdA), Brinkel (CDA) en

tussen vrede en armoedebestrijding en dus tussen militaire inzet en het werk van ontwikkelings- en noodhulporganisaties. Nederlandse militairen hebben aangetoond onder zeer zware omstandigheden goed werk te kunnen verrichten. Een militaire interventie in Liberia en Soedan, maar ook in Kongo en Burundi kan een groot verschil maken.

Interventie kan complementair zijn aan de inspanningen voor humanitaire hulp en armoedebestrijding, het werkveld van Ontwikkelingssamenwerking. Militairen zijn geen hulpverleners en moeten dat ook niet zijn. Er zijn fundamentele verschillen in doelstellingen, mandaten en opdrachtgevers. Armoedebestrijding is geen taak van de krijgsmacht. Bovendien is er in het geval van complexe conflicten een reëel gevaar van partijdigheid. In recente jaren lijkt er binnen de krijgsmacht sprake van een beweging richting uitbreiding van humanitaire activiteiten. Er moet sprake zijn van duidelijke afstemming op basis van bestaande conventies en bestaand beleid. Zijn er duidelijke afspraken? Wordt het wederzijds begrip en de kennis van de verschillende rollen bevorderd? Er moet een intensivering komen van de contacten tussen Defensie en Ontwikkelingssamenwerking, ontwikkelings- en noodhulporganisaties. Op welke niveaus kan verbetering plaatsvinden van de kwaliteit van de interventies in complexe situaties? Er kan niet uitgegaan worden van een blauwdruk; de flexibiliteit in de vorm van inzet is bijzonder belangrijk. Vaak is al sprake van een structuur van ontwikkelingssamenwerkingsorganisaties. Welke mogelijkheden zijn er om op deze structuur voort te bouwen?

De Kamer heeft de zelfevaluatie ontvangen van het CIMIC-proefproject «Economische wederopbouw in Bosnië». De definitie van CIMIC die bij dit project gebruikt is, verdient opheldering. Het project behelst economische wederopbouw, maar er wordt verwezen naar de bestuurlijke organisatie, het politieapparaat, het onderwijs, de traumazorg, enz. Het is niet goed voorstelbaar dat militairen, waaronder reservisten, gesprekken gaan houden in het kader van traumazorg.

De heer **Van Baalen** (VVD) herhaalt het uitgangspunt van CIMIC «zo civiel als mogelijk en zo militair als nodig», maar pleit voor een brede, praktische benadering. Gedacht kan bijvoorbeeld ook worden aan de restauratie van cultureel erfgoed. Vitaal hierbij is de samenwerking tussen Defensie, Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking.

In het kader van de OESO zal een verruiming van de ODA-normen aan de orde worden gesteld. Aandacht moet worden besteed aan de verruiming van de mogelijkheden om CIMIC in den brede onder ODA te laten vallen. CIMIC kent een vierledig doel: force protection, force acceptance, signaalfunctie en concrete herstelbijdrage. Aan dat laatste moet meer worden gedaan. Het bevorderen van het belang van het Nederlandse bedrijfsleven is misschien geen primaire taak, maar het is prima wanneer dat een secundaire consequentie is van het optreden in het gebied. Hetzelfde geldt voor het versterken van de Nederlandse invloed. Door CIMIC-projecten in Bosnië is er daar sprake van politieke invloed. Per vredesmissie is een bedrag van 50 000 euro beschikbaar. Dit lijkt erg weinig. Kan meer duidelijkheid worden verschaft over de mogelijkheid van een ruimere bijdrage?

Als instrumentarium is de CIMIC Group North (CGN) beschikbaar, maar ook is er het IDEA-project van het Platform Defensie-Bedrijfsleven van overheid en VNO-NCW. Het IDEA-project loopt goed; de CGN heeft grote aanloopmoeilijkheden gehad. Als het IDEA-project onder het CGN wordt geschoven, moet voorkomen worden dat het project aan waarde inboet. Reservisten die bij het IDEA-project zijn ingeschakeld, zouden wellicht ook bij de CGN kunnen worden ondergebracht (zgn. «dubbele hoed»).

De rol van reservisten is bijzonder belangrijk. Zij hebben civiele kennis, die in het operatiegebied kan worden ingezet. Daarnaast zijn zij ambassadeurs van defensie. Hun inzet kan verbeterd worden, waarbij een goede beoordelingsprocedure behulpzaam kan zijn. De minister dient aan te

geven hoe de compensatie geregeld is. Bij het selecteren van de juiste reserve-officieren dient de Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reserveofficieren (KVNRO) te worden ingeschakeld. Tevens dient het militaire-loopbaanperspectief helder in kaart gebracht te worden. In het interdepartementale CIMIC-overleg ontbreekt de rol van EZ. Het Platform Defensie-Bedrijfsleven is er evenmin bij betrokken. Gezien de rol van het bedrijfsleven wekt dat bevreemding.

De heer **Van Winsen** (CDA) onderstreept het belang van een praktische werkwijze. CIMIC is cruciaal voor het realiseren van veiligheid en stabiliteit in kwetsbare gebieden. Het schept voorwaarden voor een goed proces van wederopbouw. Getracht moet worden, het publiek te informeren over dit belangrijke aspect van de krijgsmacht.

De krijgsmacht vervult waar het mogelijk en zinvol is civiele taken. De civiele taken worden uitgevoerd door civiele organisaties. Het gaat erom, de beste mensen op de juiste plek te krijgen. Er moet sprake zijn van een gebalanceerde samenwerking tussen civil society, economie en rechtsorde. Daaraan zitten drie dimensies: herstel van de rechtsorde en de overheid, herstel van de markteconomie en het bedrijfsleven, en herstel van de civil society om de zelfredzaamheid te bevorderen. Deze drie dimensies zijn essentieel voor het inzetten van CIMIC.

Civiel-militaire samenwerking moet worden beschouwd als samenwerking met het bedrijfsleven en met de NGO's. Zo wordt ook beter gewerkt aan de vermaatschappelijking van de krijgsmacht. Het maakt het voor mensen in de krijgsmacht ook gemakkelijker om een stap te zetten naar het bedrijfsleven. De rol van het bedrijfsleven moet worden benadrukt. De aanwezige kennis en expertise moeten optimaal worden ingezet. Afhankelijk van de aard van de operatie moet EZ worden betrokken bij het interdepartementaal overleg.

Om de continuïteit van een zich herstellende situatie te waarborgen, kunnen in post-conflictsituaties projecten vooruitlopen op de daaropvolgende opbouwperiode. Zodra dat mogelijk is, kunnen ze worden overgedragen aan civiele organisaties. Het gaat om blijvend herstel.

Het succesvolle IDEA-project zal bijdragen aan het inbedden van defensie in de samenleving. Het zal de positieve uitstraling van defensie stimuleren. Wordt het rapport ook door de participanten onderschreven? Er zal nog veel werk moeten worden verricht. De CIMIC-werkzaamheden verdienen rond de zomer een evaluatie.

Planning en organisatie in de initiële fase kan wellicht nog wat efficiënter. Participanten in civiel-militaire operaties kunnen er in een vroegtijdiger stadium bij worden betrokken. Er kan gedacht worden aan het meenemen op verkenningsmissies van mensen met een civiele achtergrond.

Ontwikkelingsorganisaties kunnen met hun lokale partners en internationale netwerken zeer snel programma's in elkaar helpen zetten. Deskundigheid en vaardigheid bij de NGO's kunnen mogelijk verder worden versterkt. Mogelijk kan de overheid behulpzaam zijn bij vergroting van de kennis en ervaring en bij de uitwisseling met militairen, bijvoorbeeld via oefencentra zoals in Amersfoort.

Ondanks de verschillende mandaatgevers, doelen en aansturende en controlerende instanties zal wederzijdse bekendheid wederzijds vertrouwen scheppen. De samenwerking met NGO's zal er alleen maar beter op worden.

De bescheiden bijdrage voor CIMIC-activiteiten van 50 000 euro verdient verhoging. In ieder geval dienen de middelen tijdig beschikbaar te worden gesteld. Is de minister voor Ontwikkelingssamenwerking bereid om de ODabele bijdrage voor CIMIC-activiteiten te verhogen? Kan zij aangeven in hoeverre de activiteiten vallen onder de DAC-criteria? Als dat onvoldoende is, moeten de criteria worden verruimd. Verder dient verheldering te worden geboden over de relatie tussen CIMIC en het Stabiliteitsfonds.

Een bijkomend voordeel van een goed functionerende CIMIC is de veiligheid van de militairen en de andere partners in de operatie. Wanneer rust en stabiliteit worden bevorderd, kan het vertrouwen onder de lokale bevolking worden vergroot.

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks) constateert dat de in het beleidskader geformuleerde doelen, zoals force protection en force acceptance, in eerste instantie verband houden met militaire missies. Er worden in beperkte mate door militairen civiele taken uitgeoefend. Het is van groot belang dat bij de uitvoering van dit soort taken voldoende kennis en gereedschap voorhanden is. Voorkomen moet worden dat andere doelen van het Nederlands ontwikkelingssamenwerkingsbeleid of buitenlands beleid worden doorkruist.

De militairen moeten zich bij hun activiteiten zoveel mogelijk baseren op bestaande civiele structuren. Het kan daarbij gaan om structuren van internationale, maar ook van lokale organisaties. Op welke manier worden de Nederlandse militairen ook op dit soort taken voorbereid? Aangetekend moet worden dat een dergelijke inzet zo beperkt en kort mogelijk moet zijn. Bij toekomstige interventies moet van tevoren nagedacht worden over de structuren en samenwerkingsverbanden. Op internationaal niveau is het de VN die daarvoor moet zorgen. Op welke manier bereidt Nederland zich voor op eventuele missies naar Liberia en Soedan? Hiervoor dient contact te worden gelegd met organisaties die al jarenlang in Soedan aanwezig zijn.

De uitzendtermijn van CIMIC'ers van zes maanden lijkt erg kort. Voorkomen moet worden dat net opgezette projecten al snel weer inzakken. Ook moet iets gedaan worden aan de lage waardering voor CIMIC in de militaire organisatie.

Zeer belangrijk is de samenwerking met civiele instanties op het moment dat de militairen op missie zijn. Er lijkt ook van de kant van de NGO's en civiele organisaties sprake te zijn van koudwatervrees. Misschien moet gedacht worden aan een constante structuur, een platform waarin NGO's en hulporganisaties in gesprek zijn met Defensie en Ontwikkelingssamenwerking.

Na conflicten kunnen er momenten komen waarop een beroep gedaan wordt op het bedrijfsleven. Er is echter geen relatie tussen militaire aanwezigheid en de inzet van het Nederlandse bedrijfsleven. Het behartigen van de belangen van het Nederlandse bedrijfsleven moet een taak blijven van Buitenlandse Zaken en Economische Zaken.

Antwoord van de bewindslieden

Minister **Kamp** merkt allereerst op dat de Nederlandse militairen graag CIMIC-activiteiten verrichten. Dat komt ook omdat zij van dag tot dag ervaren hoe belangrijk het voor hun militaire opdracht is om een goede relatie te hebben met de burgerbevolking. CIMIC-activiteiten zijn er puur op gericht, de militaire missie te laten slagen. Militairen zijn geen ontwikkelingssamenwerkers en moeten zich niet bemoeien met dingen waarvoor zij niet getraind zijn.

De CIMIC-activiteiten zijn onvoldoende bij het publiek bekend. Het draagvlak voor defensie is gering. Het is derhalve belangrijk om over te brengen wat de militairen doen en waarom. Steeds worden contactmogelijkheden gezocht. Getoond moet worden hoe soldaten en specialisten uit het bedrijfsleven ter plekke met CIMIC-activiteiten bezig zijn, hoe de bevolking dat ervaart.

Terecht is gewezen op het verschil tussen humanitaire hulp en militaire inzet. Beide activiteiten moet scherp gescheiden worden, al was het maar om te voorkomen dat humanitaire hulpverleners onduidelijk in een conflict komen te verkeren.

Er is waardering getoond voor de reis naar Afrika. De inzet van Nederland

bij crisisbeheersingsoperaties moet van het begin tot het eind worden afgestemd: de start van de missie, de CIMIC-activiteiten vanaf het begin, de overloop van militaire aanwezigheid in ontwikkelingsactiviteiten, het snel en verantwoord terugtrekken van militairen dankzij het slagen van ontwikkelingsactiviteiten, de rol van het bedrijfsleven, de financiering, enz. De ministers voor Ontwikkelingssamenwerking, van EZ, van Financiën en van Defensie brengen dit onder coördinatie van de minister van Buitenlandse Zaken in kaart. De Kamer zal daar te zijner tijd over kunnen spreken.

Met de Kamer is afgesproken dat defensie gelijktijdig aan maximaal drie missies meedoet. Op dit moment is de krijgsmacht in Irak en in Bosnië en binnenkort gaat zij terug naar Afghanistan. De diverse wensen die geuit worden, zijn niet altijd met het principe van drie gelijktijdige missies in overeenstemming. De regering is niet uit op grootschalige militaire operaties in Afrika. Als Zuid-Afrika kan worden ondersteund bij zijn inzet in crisisbeheersing in Afrika, zal Nederland die steun bieden, bijvoorbeeld in de vorm van opleiding, training en begeleiding. Gedacht kan ook worden aan het gezamenlijk met andere Europese landen opzetten van een school, waarin de Europese expertise van crisisbeheersingsoperaties kan worden overgedragen. Als in Afrikaanse landen een goed en democratisch leger wordt opgebouwd, kan ook ondersteuning worden geboden. Verder zijn gezamenlijke oefeningen denkbaar. In Soedan is een vredesproces gaande waar met name de minister voor Ontwikkelingssamenwerking zich mee bezighoudt. Als betrokkenheid van de internationale gemeenschap nodig is bij de stabilisatie daarvan, zal gezien worden welke rol Nederland daarbij in internationaal verband kan spelen.

Bij CIMIC-activiteiten is geen sprake van financiële problemen. Het basisbedrag van 50 000 euro wordt verstrekt om te voorkomen dat defensie voor elke kleine uitgave komt aankloppen. Voor de CIMIC-activiteiten in Afghanistan was 200 000 euro nodig. Defensie heeft dat bedrag via Buitenlandse Zaken probleemloos gekregen. In Bosnië is Nederland al tien jaar aanwezig. Juist daar is het belang van goede contacten met de bevolking groot. Van Ontwikkelingssamenwerking is een bedrag van 9 mln beschikbaar gesteld. Ook voor de activiteiten in Irak is veel geld beschikbaar gesteld, ook Amerikaans geld. Alleen in januari ging het al om 1,5 mln dollar.

Met betrekking tot het CIMIC-proefproject in Bosnië is erop gewezen dat de definitie ruim gehanteerd wordt. Als er een militaire noodzaak is om gedurende tien jaar in Bosnië met 1000 Nederlandse en vele andere militairen aanwezig te zijn, dan wordt er door de internationale gemeenschap blijkbaar groot belang gehecht aan de militaire inzet. Het is van belang om gedurende de hele periode de burgerbevolking duidelijk te maken dat zij erop vooruitgaat met die militaire aanwezigheid. Dat moet de houding van de bevolking positief beïnvloeden. Als CIMIC-activiteiten gedurende een langere periode worden ontplooid, krijgen ze meer diepgang en gaan ze meer kosten.

Er is gevraagd naar de afspraken tussen krijgsmacht en noodhulporganisaties. Dit soort contacten wordt van tevoren in kaart gebracht. In de loop van de operatie is er steeds contact en na afloop worden de contacten geëvalueerd. De noodhulp in het begin, als er verder geen organisatie actief kan zijn, wordt door de krijgsmacht verzorgd. Zodra er organisaties bij kunnen komen die er meer verstand van hebben, wordt het werk overgedragen. Hulpverlening vormt ook een belangrijk onderdeel van de militaire opleiding. Bovendien wordt het punt meegenomen in de specifieke missieopleidingen, de CIMIC-opleiding en in de verkenning van het inzetgebied.

Het IDEA-project is bijzonder waardevol. Bij VNO-NCW zijn mensen bezig met het rekruteren van deskundigen voor de inzet in gebieden waar defensie actief is. Dergelijke reservisten worden door defensie betaald. Defensie is blij met de inzet van deze mensen en het is voor de mensen

zelf ook goed. Steeds wordt getracht de beste mensen voldoende in te schakelen. De reservistenorganisaties zullen nadrukkelijk worden betrokken bij de benutting. Eventuele knelpunten in de beloning zullen de benodigde aandacht krijgen. De Kamer zal over een en ander worden geïnformeerd.

Het rapport over de IDEA-inzet is afkomstig van Defensie, maar VNO-NCW is volop bij het opstellen ervan betrokken geweest. Het rapport biedt lering voor toekomstige inzet.

De CIMIC Group North (CGN) is een succesvol samenwerkingsverband tussen Denemarken, Duitsland, Nederland, Noorwegen, Polen en Tsjechië. Het gaat in totaal om ongeveer 300 CIMIC-specialisten met de status van reservist, waarvan Nederland er 120 levert. Daarnaast gaat het om maximaal 500 militairen. Degene die verantwoordelijkheid draagt binnen de CGN, draagt ook verantwoordelijkheid binnen de Nederlandse krijgsmacht voor CIMIC-activiteiten. De IDEA-activiteiten zijn geheel binnen CGN ingepast. De CIMIC Group South blijft nog wat achter. De NAVO realiseert zich terdege dat de activiteiten van beide groepen een belangwekkend onderdeel vormen van haar inspanning.

De geoliede organisatie van defensie waarborgt de continuïteit van de CIMIC-activiteiten en het contact met de bevolking. Specialisten uit het bedrijfsleven zijn drie tot vijf weken als reservist aanwezig.

Minister **Van Ardenne-van der Hoeven** memoreert dat sinds de Cambodja-operatie aan CIMIC-activiteiten wordt gedaan. Inmiddels is er een beleidskader, waarin een werkwijze, een structuur en middelen zijn opgenomen. Het is een handzaam instrument, maar het is niet af. Veiligheid beperkt zich niet tot de aanwezigheid van politie en leger, maar heeft ook te maken met structuren in een samenleving, een functionerende civil society, economische ontwikkeling. De CIMIC-activiteiten die tot nu toe zijn ondernomen, zijn in feite activiteiten in de eerste fase: noodhulp, hand- en spandiensten, repareren van scholen, infrastructuur, enz. Vaak blijft het daar ook bij, mede gezien de beperking in de tijdsduur van de aanwezigheid. Er moet zicht zijn op de structuren in de samenleving en de aanwezigheid van organisaties, waaronder humanitaire, die een rol spelen in noodhulp en wederopbouw. Desalniettemin blijken de Nederlandse militairen in korte tijd de weg weten te vinden en snel aan de slag te gaan. Er wordt betaald op het moment dat de rekening er is. Met de goede afspraken in het interdepartementale CIMIC-overleg zijn er geen klachten meer.

Zo civiel als mogelijk, zo militair als noodzakelijk. De scheiding moet altijd blijven worden aangebracht, maar er zijn omstandigheden waarin het niet mogelijk is om humanitaire hulpverleners hun werk te laten doen. Dan nog zijn de strikte conventies van betekenis voor de militairen.

Kleine CIMIC-activiteiten worden uit de ODA-middelen betaald. Als het CIMIC-kader verder wordt uitgewerkt op het terrein van economische activiteiten, is er nog veel mogelijk. De heer Van Baalen heeft gelijk dat de inzet van reservisten mogelijk kan worden uitgebreid. Daarnaast kan de derde pijler, de veiligheid, worden uitgebreid. Te denken valt aan het trainen van politie-eenheden, het helpen bij het opzetten van een defensiebegroting, het assisteren bij het uitoefenen van democratische controle op het leger. Daar zit wel een grens aan de ODA-bijdrage. Het ondersteunen van de opzet van een democratisch gecontroleerd leger kan bijvoorbeeld niet uit ODA-middelen worden betaald. Met name in Afrika is dat te betreuren, want het zijn vaak belangrijke activiteiten. Met de OESO-landen wordt over de mogelijkheid van een uitbreiding van het gebruik van ODA-middelen gesproken, maar echt vlot verloopt deze discussie niet. Het gaat om het versterken van de veiligheidscomponent in het ontvangende land. Bij de doelstelling van het versterken van de bestuurlijke organisatie in ontwikkelingslanden hoort een veiligheidsstructuur. Als dat niet wordt meegenomen in de fase van de wederopbouw, dan mist

daarmee een heel belangrijke component. In het nieuwe Stabiliteitsfonds zitten overigens middelen om dit soort activiteiten wel te betalen.

Of het nu gaat om het versterken van veiligheidsstructuren, om economische wederopbouw of om noodhulp en reparatie, het is in alle gevallen van belang om contact te onderhouden met humanitaire organisaties. De Nederlandse militairen zijn daarop ingesteld. In het interdepartementaal overleg CIMIC kunnen humanitaire organisaties worden uitgenodigd. Dat geldt ook voor het ministerie van EZ.

Wat Soedan betreft is er nog geen sprake van een koppeling van militair aan humanitair. Vanuit Buitenlandse Zaken wordt met het Soedan-platform intensief overlegd over de activiteiten die na het ondertekenen van een vredesakkoord kunnen worden ontplooid. Vorig jaar heeft Nederland een donorconferentie georganiseerd. Er ligt een programma dat meteen uitgevoerd kan worden op het moment dat er een vredesakkoord is. De minister van Defensie heeft een positieve grondhouding inzake het leveren van een militaire bijdrage aan de periode na het ondertekenen van een vredesakkoord. De verschillende opties zijn bekeken. Het uiteindelijke besluit zal bij de VN worden genomen en pas daarna zal bezien worden welke landen kunnen meedoen. Overigens wordt op dit moment wel meegedaan met monitoringmissies.

Er was bij de NGO's sprake van koudwatervrees jegens defensie. In de loop van de tijd heeft men ingezien dat via samenwerking en uitwisseling van informatie veel is te bereiken. Het gaat erom de meest aangewezen instantie bepaalde activiteiten te laten uitvoeren.

Nadere gedachtewisseling

Mevrouw **Eijsink** (PvdA) pleit voor praktisch handelen en heeft vertrouwen in het lerend vermogen en het voortschrijdend inzicht van de militairen. CIMIC moet niet te groot worden gemaakt. Terughoudendheid dient te worden betracht bij de inzet van militairen in sociale sectoren. Nadere specificering van de genoemde taken is op zijn plaats.

De heer **Van Baalen** (VVD) is verheugd over de uitstekende samenwerking tussen de bewindslieden. Hij hecht eraan dat EZ en het Platform Defensie-Bedrijfsleven standaard voor het interdepartementaal CIMIC-overleg worden uitgenodigd.

De heer **Van Winsen** (CDA) ondersteunt de verdere vervolmaking van de samenwerking tussen het militaire en het civiele deel. Een betere inschakeling van het platform is denkbaar. Afhankelijk van de aard van de operatie kan ook het ministerie van EZ bij het interdepartementaal overleg worden betrokken.

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks) vraagt om een verduidelijking van de betrokkenheid van Ontwikkelingssamenwerking bij de veiligheidssector, specifiek ten aanzien van Afrika. Het zou goed zijn als de Kamer hierover een kabinetsstandpunt mag ontvangen.

Langzamerhand is er meer contact tussen de mensen die zich met CIMIC bezighouden en de humanitaire en ontwikkelingssamenwerkingsorganisaties. Er moet echt een initiatief komen voor het opstellen van afspraken. Het gaat nu nog te veel op een ad-hocwijze. Is de minister voor Ontwikkelingssamenwerking bereid, het veld uit te nodigen voor een gedachtewisseling over zo'n blijvende structuur?

Minister **Kamp** sluit zich aan bij de opmerking van mevrouw Eijsink over terughoudendheid met de inzet van militairen in sociale sectoren. Het is absoluut de intentie om optimaal gebruik te maken van de IDEA-activiteiten. Op het moment dat een verkenningsmissie naar Irak gaat, is het uitstekend dat de IDEA-coördinator van VNO-NCW meegaat. Daarbij

moet wel worden aangetekend dat het niet gaat om een geïntegreerd wederopbouwproces. Het is ook niet logisch om het bedrijfsleven altijd uit te nodigen voor elk CIMIC-overleg tussen de ministeries. De huidige opzet functioneert goed. Het ministerie wordt uitgenodigd als haar aanwezigheid nuttig wordt geacht. De rol van het ministerie van EZ in het CIMIC-platform zal nader worden bezien. De Kamer zal over de invulling worden geïnformeerd.

Minister **Van Ardenne-van der Hoeven** zegt dat de militairen in Bosnië zich tot nu toe niet hebben beziggehouden met onderwijs of traumazorg. Het moet echter niet worden uitgesloten dat dat in de toekomst wel eens gebeurt, maar dan nooit rechtstreeks. Er is een relatie tussen CIMIC-activiteiten en datgene wat in sociale sectoren moet gebeuren. Het repareren van scholen is een actie ten behoeve van onderwijs. Het repareren van een hospitaal is nuttig als er ook een afdeling traumazorg is. CIMIC-activiteiten hebben een beperkte reikwijdte en tijdsduur. Het lijkt niet wenselijk om reeds bij voorbaat een verbinding aan te brengen met het werk van humanitaire organisaties. Op de plek waar de missie wordt uitgevoerd, is zo'n verbinding natuurlijk wel wenselijk en daar gebeurt het ook. Voorafgaand aan een uitzending kan een informatie-uitwisseling plaatsvinden, zoals thans aan de orde is met het Soedan-platform. Het CIMIC-beleidskader is leidend voor de activiteiten van het interdepartementale overleg. Met de bewindslieden van Defensie, EZ en mogelijk andere departementen zal worden gesproken over een geïntegreerde aanpak van wederopbouw. Dan gaat het over de militaire inzet, de inzet om het bedrijfsleven een kans te geven in de economische opbouw, de fase van noodhulp en daarna rehabilitatie en de stabiliteit op alle andere fronten. In het op te stellen kader wederopbouw gaat het om een veel breder terrein van activiteiten.

Tijdens het komende Afrikadebat van 10 maart aanstaande zal worden gediscussieerd over de rol van Nederland in het versterken van veiligheidsstructuren in Afrika. Het verslag van de Afrikareis kan hierbij als aanknopingspunt worden gehanteerd.

De voorzitter van de vaste commissie voor Defensie,
Albayrak

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
De Haan

De adjunct-griffier van de vaste commissie voor Defensie,
Kok